

פרשת וישב – להתמודד עם הסוד...

העון המשני של האחים

1. בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק לא - לה

(לא) וַיִּקְחוּ אֶת-כְּתֹנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת-הַכְּתֹנֶת בַּדָּם: (לב) וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-כְּתֹנֶת הַפְּסִים וַיְבִיאוּ אֶל-אֲבֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מֵצֵאֵנוּ הִפְרֵנוּךָ הַכְּתֹנֶת בְּנוֹךְ הוּא אִם-לֹא: (לג) וַיִּפְרָה וַיֹּאמֶר כְּתֹנֶת בְּנֵי תִיָּה רָעָה אֶכְלְתֶהוּ טַרְף טַרְף יוֹסֵף: (לד) וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו וַיִּשֶׂם שָׁק בְּמִתְגָּיו וַיִּתְאַבֵּל עַל-בָּנוּ יָמִים רַבִּים: (לה) וַיִּקְמוּ כָל-בְּנָיו וְכָל-בְּנֹתָיו לִנְחָמוֹ וַיִּמְאֲן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי-אֶרְדּ אֶל-בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְרַךְ אֹתָם אָבִיו:

2. יערות דבש חלק ב דרוש ב

והנה אמרו [ב"ר צט, ב] אין זרעו של עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל, והטעם כבר אמרנו פעמים רבות בכמה דרשות אשר על ידי זה יבינו כמה דברי חז"ל, והוא כי עשו יש לו שכר כיבוד, אבל איך יתכן כיבוד ששלח אליפז אחרי יעקב להורגו, והלא היה צער גדול ויגון ליצחק במיתת בנו אשר ברכו טרם ששלחו, וא"כ איך היה לבבו לכבד אביו ולא חס על צערו ואבלו ויגונו לחשוב מחשבות להרוג אחיו, וזהו שצווח הכתוב [עובדיה א, י] מחמס אחיך יעקב תכסך בוששה, אבל בעו"ה גם שבטי יה לא עמדו בזה, ומכרו יוסף ואמרו לאביהם טרף טורף יוסף, ולא חסו על צערו ואבלו, אך יוסף ובנימין לא היתה ידיהם במעל הזה, ולכך אין עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל, כי למולם אין לו זכות כיבוד

יהודה מגלה את הסוד

3. בראשית (פרשת וישב) פרק לח פסוק א

וַיְהִי בַעֲת הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחָיו וַיֵּט עַד-אִישׁ עַדְלָמִי וַיִּשְׁמְרוּ חֵיקָהּ: רש"י

ויהי בעת ההוא - למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך:

4. רש"י בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק לג

(לג) ויאמר כתנת בני - היא זו: חיה רעה אכלתהו - נצנצה בו רוח הקדש, סופו שתתגרה בו אשת פוטיפר. ולמה לא גלה לו הקדוש ברוך הוא, לפי שהחרימו וקללו את כל מי שיגלה, ושתפו להקב"ה עמהם, אבל יצחק היה יודע שהוא חי, אמר היאך אגלה והקב"ה אינו רוצה לגלות לו:

5. שפתי חכמים בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק לג אות ב

בודאי לא היה מוכרח לכך אלא בעצמו היה מסכים עמהם מפני כמה דברים, חדא כדי שיתקיים כי גר יהיה זרעך (לעיל ט"ו י"ג), דאי היה יודע יעקב לא הורד למצרים, כי היה פודה את יוסף בכל ממון שבעולם, ועוד דאי היה יודע יעקב היה מקלל אותם למחות את שמם ואז יכלה זרעו של ישראל, והקב"ה רצה שיפרו וירבו, ולכן פירש בסמוך והקב"ה לא היה רוצה לגלות לו, משמע שלא היה מוכרח לכך ואם רצה היה מגלה, אלא שהקב"ה הסכים עמהם כדי שיתקיים הגזירה של ועבדום וענו אותם (שם), ועוד יש לומר כדפירש"י בסמוך (פ' ל"ד) ימים רבים כ"ב שנה כו', וקשה מאי נפקא מינה אם כ"ב שנה או יותר

הוא, אלא ודאי דקשה לרש"י למה לא הגיד לו הקדוש ברוך הוא ליעקב ולמה היה מצערו כ"ב שנה, אלא משום זה היה עושה כנגד כ"ב שנה שלא קיים כיבוד אב ואם, שאם הגיד לו הקדוש ברוך הוא היה יעקב מתפלל והיה מבטל מה שנגזר עליו שיהיה בצער כ"ב שנה, והקב"ה רצה לשלם לו על שביטל כיבוד אב ואם לכך הסכים עמהם בחרם כדי שלא יהיו רשאים לגלות, דחרם הוא כמו שבועה, וכשהקב"ה נשבע אין התפילה מבטלת כדפירש"י בפרשת חקת (במדבר כ' י"ב ד"ה לא) לכן לא תביאו, בשבועה וכו' נשבע בקפיצה כדי שלא ירבו בתפילה על כך, הכי נמי החרם הוא כמו שבועה לכך הסכים עמהם:

6. בראשית (פרשת וישב) פרק לח פסוק כד - כו

(כד) וַיְהִי כַמְשָׁלֶשׁ חֳדָשִׁים וַיֵּגֶד לַיהוּדָה לְאֵמֶל זְנִתָּה תִמְרַךְ כְּלִתְךָ וְגַם הִגָּה הִרָה לְזַנּוּגִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאָוּהָ וּתְשַׁרְףָּהּ: (כה) הוּא מוֹצֵאתָ וְהִיא שְׁלֹחָה אֶל-חַמִּי' לְאֵמֶר לְאִישׁ אֲשֶׁר-אָלָה לּוֹ אֲנֹכִי הִרָה וּתְאֵמֶר הִפְרֵנוּךָ זֶה לְמִי הַחַתֻּמָּת וְהַפְתִּילִים וְהַמַּטָּה הָאֵלָה: (כו) וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְתִּיחַ לְשַׁלְּחָהּ בְּנִי וְלֹא-יִסֹף עוֹד לְדַעְתָּהּ:

7. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף י עמוד ב

א"ר חמא ברבי חנינא: בהכר בישר לאביו, בהכר בישרוהו; בהכר בישר - הכר נא הכנת בנך היא, בהכר בישרוהו - הכר נא למי. נא - אין נא אלא לשון בקשה, אמרה ליה: בבקשה ממך, הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני. ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני

8. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף י עמוד ב

אמר רב חנין בר ביזנא א"ר שמעון חסידא: יוסף שקדש ש"ש בסתר - זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב: עדות ביהוסף שמו, יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא - זכה ונקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא.

9. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף י עמוד ב

כיון שהודה ואמר צדקה ממני, יצתה בת קול ואמרה: אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור, חייך שאני מציל בזכותך ג' מבניך מן האור; מאן נינהו? חנניה מישאל ועזריה.

10. מתוך אתר אקשיבה

שאלה: אני בחורה בת 20, לומדת בסמינר חרדי בבני ברק מבית חרדי טוב.אני מרגישה שבא לי למות, שאני לא עושה טוב בחיים שלי ולא מפסיקה לרדת ולהרוס...אני חיה בתוך הסתרה שהורגת לי את הצורה, שבת עכשיו, ואני עם סמארטפון בחדר שההורים שלי אפילו לא יודעים שיש לי אותו... אני כל כך רחוקה מאיפה שהם חושבים שאני עומדת שאני רועדת מפחד שזה יתפוצץ להם בפרצוף יום אחד. אני לא מסוגלת לאכזב אותם, אז הם גם לא ידעו מה עובר עלי, אבל אני כל כך לא רוצה להתחתן ולהמשיך את החיים כמו עכשיו עם ההסתרות האלה!!!

תשובה:....את רוצה לחיות את חייך, אך את לא רוצה לאכזב את הורייך. את רוצה להתנסות ולחיות באופן עצמאי (וזו זכותך הלגיטימית, את כבר לא ילדה!), ומצד שני את בסמינר ובבית (טובים) שלא כלכך תואמים את הערכים החדשים והמנוגדים להם, שאימצת לעצמך. יש פער בין מה שאת רוצה ובין מה שמצפים ממך בסביבתך ולכן את נאלצת להסתיר את מימוש הרצונות הללו. האופן שאת בוחרת לחיות את חייך כפי שאת בוחרת ומאמינה, מרגיש לך בעצם דבר לא לגיטימי ואפילו

מעשה ב' ג' סודות

16. מתוך עשרים ואחד סיפורים ל' ר' נחמן

מעשה במלך ששלח שלושה מאנשיו למדינה זרה בשליחות-סתר אל מלך המדינה. כשבאו השליחים לשם ראו מיד, שיש מחלוקת גדולה במדינה ההיא על המלך ורבים האורבים המתחקים על עקבותיהם של אנשי-סודו. שליח אחד נהג בחכמה והעלים לחלוטין את שליחותו ולא נודע לשום איש, שיש בידו דבר-סתר. משום כך עבר את המדינה בשלום. השני לא נזהר כראשון, ונתפס על-ידי בני המדינה שביקשו לכפותו שיגלה להם את סודו. אך הוא הצליח להימלט מידיהם בתחבולות חכמה וגבורה. השלישי, שלא נזהר ונתפס גם כן, לא השכיל לברוח מהם ונגרמו לו על ידיהם צרות וענויים גדולים. אלא שעמד בנסיון ולא גילה להם שמץ דבר. כיוון שראו מעניו ומציקיו שהוא מקבל על עצמו כל כך הרבה יסורים ואינו מגלה להם כלום, הסכימו בדעתם, שאין לו כלל מה לגלות, שאין עמו שום סוד כמוס, והניחוהו ללכת לדרכו. כשנודע המעשה לשרי המדינה, שהשליחים הלכו משם, נחלקו הדעות מי מן השלושה ראוי יותר לקבלת פרס. הללו אמרו: לראשון מגיע שכר רב, שמלכתחילה היה חכם להסתיר את הסוד מעיני הכל.

והללו אמרו: שמגיע יישר- כוח גדול לשליח השני שעשה בתחבולותי להימלט מן התפיסה. אך המלך גזר אומר, ששכרו של השלישי יהיה גדול משל כולם, הואיל והוא עמד בנסיון גדול וסבל עינויים לאין-שיעור והשכיל לשים לו סתר-פנים, שהכל היו בטוחים שאין לו סוד כלל, שאילו רצה לבגוד בסודה הרי לא די שהיה נפטר מן היסורים, היו מעלים אותו לגדולה. וזו ראייה שהוא התמים באמת. אף חכמים כך. יש מהם תמימים, שאין איש חושד בהם כלל שהם חכמים. יש שחושדים בהם שהם חכמים, אך הם מתחמקים בתחבולות שונות מפח הכיבודים, ויש שכופים עליהם כיבודים והם בכל זאת עומדים בנסיון ומצילים את נפשם מהם. אלו האחרונים מעלתם גדולה משני הסוגים הראשונים.

17. הרב יצחק גינבלט

אמנם עדיף לאדם לא להתמודד אך צריך לדעת שההתמודדות היא זו שמעלה את האדם אל הדרגות העליונות ביותר, דרגות אשר אין לאדם הרואה בראיה תורנית, כל כך אפשרות להבין מה מתגלה כאן, עד איזה רובד יכול הקשר להגיע. אמנם אין בדרך זו "חיים קלים", דרך זו מסובכת, היא טומנת בחובה סבל רב, ואף אולי נפילות לא קלות, אך היא הדרך אשר על ידה האדם מגיע אל הדרגות העליונות ביותר. האדם לא בוחר להגיע אל המציאות הזו, הוא על כרחו נולד, יורד מאוצר הנשמות ומגיע אל עולם עם התמודדויות רבות, עם קשיים, תאוות, יצרים, פיתויים וכו' והוא מסוגל על ידי מציאות זו להעמיק את הקשר, הוא מסוגל להגיע אל דרגות אחרות לגמרי עד כדי כך שלא תהיה אף לחכמים, לשרים של המלך כל הבנה באדם זה

"אסור". את חיה בקונפליקט ששני חלקיו לא הולכים ביחד, וזו תחושה קשה ובלתי אפשרית לאורך זמן... זה דורש ממך לא להביא לידי ביטוי את עצמך באופן גלוי וחופשי. בנוסף לזה, שמירת סודות והחבאת ה"אני האמיתי" שלך גובים ממך מחירים והשקעת אנרגיות וכוחות נפש שמרוקנים אותך. כל מציאות שיש לאדם סוד מתמשך בחייו, והוא מרגיש מאויים באם הסוד יתגלה- מציאות כזו שואבת המון כוחות נפש, ובעצם הופכת את ההתמודדות לקשה יותר. ייסורי המצפון שלך וחוסר השלמות הפנימית עקב הקונפליקט הזה רק מוסיפים על הכאב הרגשי שהופך לקשה מנשוא, עד כדי תחושת "אין מוצא".

ישראל ביישנים – תוצאה של פער בין רוחניות לגשמיות

11. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עט עמוד א

אמר, שלשה סימנים יש באומה זו: הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים; רחמנים, דכתיב: ונתן לך רחמים ורחמך והרבך; ביישנים, דכתיב: בעבור תהיה יראתו על פניכם;

12. בראשית (פרשת בראשית) פרק ב פסוק כה

וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֲרוֹמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבַּשְׁשׁוּ: רש"י

(כה) ולא יתבוששו - שלא היו יודעים דרך צניעות להבחין בין טוב לרע, ואף על פי שנתנה בו דעה לקרות שמות, לא נתן בו יצר הרע עד אכלו מן העץ ונכנס בו יצר הרע וידע מה בין טוב לרע:

13. צידה לדרך בראשית (פרשת בראשית) פרק ב פסוק כה

נראה לי דלא דק בלשונו שאמר שלא היו יודעים (דברי) [דרך] צניעות, כי ודאי היו יודעים כל שאר דברי צניעות ומוסרים אבל הכוונה שלא היו צריכים לכך, כי אם אין יצר הרע מה צריך לצניעות זה כי בלא יצר הרע מה הפרש יש בין גילוי ערוה לגילוי הפנים או הידיים, או מה הפרש יש בין ענין התשמיש לענין האכילה ושאר פעולות ההכרחיות שבאדם כולם שהם עניינים או כלים הצריכים להוויות האדם וקיומו הוא או מינו

14. מדבר שור לג

וביאור הדברים, ההמשכה ללכת בדרך טובים, לעשות טוב וחסד מצד הרגש הנפשי הנטוע בלב איש בטבעו לחמול על דל ולעשות לעשוקים משפט, אע"פ שכל שיפעול טוב רק מצד הרגש הנפשי בעצמו הוא דבר טוב ומשובח בעצמו, עכ"ז אצל ישראל החובה גדולה שיהי' דבר זה נעשה רק כדי למען עשות נחת רוח לפניו ב"ה. מצות הצדקה וכל המצוות השכליות כולן, כשיעשה אותן איש מאוה"ע מפני רגש הנפשי הנטוע בו, הרי הוא משובח מאד, וכבר יש בידו תכלית מעלתו שהוא מוכן אליה. אבל איש מישראל לא זכה עדיין בזה כל אורחותיו, כ"א כשיעשה כל אלה יען שהן דרכי השי"ת ב"ה. ודבר זה נמשך יען שתעודת ישראל בעולם היא למען ההשלמה האלקית, ולזה אין די בהנהגה הישרה ע"פ השכל לבד, כ"א להדבק בדרכי השי"ת מצד שהן דרכיו ית' העליונות.

15. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כ עמוד א

תניא: בעבור תהיה יראתו על פניכם - זו בושה, לבלתי תחטאו - מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא; מיכן אמרו: סימן יפה באדם שהוא ביישן. אחרים אומרים: כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בושת פנים - בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני

סיכום:

אחי יוסף מסתירים מאביהם את מעשה המכירה החמור. הסתרה זו הסיבה צער גדול ליעקב ובמשך עשרים ושנים לא קיבל תנחומים על יוסף. יהודה אומר 'צדקה ממני' ובגילוי הסוד מקדש שם שמים וזוכה שכל אותיות שמו יהיו משמותיו של הקב"ה.

בעולם המודרני השיתוף הפך להיות דבר מאד נפוץ ומאידך יש אנשים שחיים בהסתרה גדולה כל חייהם. חובתנו למצוא את האיזון הנכון בין שיתוף להסתרה. בשיעור זה ננסה לברר מהו האיזון הנכון.

